

Magleby Kirke og nære omgivelser

Alle illustrationer kan forstørres

Skemanummer:	17
Betegnelse:	Magleby Kirke og nære omgivelser
Kategori:	Udsnit og dele
Registreringsdato:	December 2004
Registrator:	Erica Heyckendorff, Berings Tegnestue

Kort over bebygget struktur

Input: terrænformer - rumdefinerende elementer - homogene forløb - grænser - fixpunkter - kig

Fra vest stiger terrænet op mod Magleby. Ind gennem byen ligger gårdenes lange stuehuse højt på række, i den østlige ende på begge sider af vejen, og giver oplevelsen af "hul"vej, dybt ind gennem byen.

Kirken ligger på en lille, sydvendt bakke med vid udsigt mod vest, og ved siden af præstegården, som herved slutter sig mønsteret med at ligge højt.

Sydøst for byen ligger markante bakketoppe, Ørkensbakke og Lundehøj og mod syd Gunildsbjerg og St. Kirkebjerg.

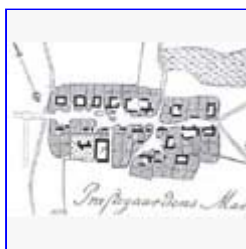
Historisk analyse

Input: Historisk byplan - matrikelstruktur - byudviklingsområder - funktionelt bymønster - gadestruktur - byrumsenheder

Magleby optræder i kilderne første gang 1346, 1370 skrives Maglæby eller Maklæby. Magleby betyder den store by (Latin: magnus/magna = stor. Som et kuriosum kan nævnes, at det nordiske navn for Konstantinobel var Myklagård, jf . Maklæby. Endvidere Mecklenburg i Slesvig/Holsten).

Magleby er en adelby (i landskabslovene i 11-1200-tallet skelnes mellem de gamle landsbyer, adelbyer, og de nye, udflyttet fra moderbyen), og har været bispegods, ligesom Elmelunde by, Busene med Klinteskoven, og Mandemarke med

Pølsegård og vandmølle.

Kort 1798.

På udskiftningskortet fra 1798 optræder 13 gårde plus præstegård. Byens bebyggelse forholder sig primært til den gennemkørende vej med en nogenlunde fast rytme og må kategoriseres som en reguleret vejforteby. De 2-3 gårde, der er beliggende i 2. række i den sydøstlige del, tyder på, at de 5 huse ude i gadeflugten, mellem disse 2-3 gårde og præstegården, oprindeligt er blevet opført på fortet. De blødt buede skel bag dem, fortsætter i opkørslen til gården længst mod sydøst tyder herpå. En linje der for øvrigt fortsættes i stien øst ud af byen. Spor der kun til dels genfindes på kortet fra 1835.

Landsbyhusene var beboet af især daglejere, der tjente på henholdsvis bøndergårde og hovedgårde, og i Magleby havde begge dele; hovedgården var Klintholm.

1835

På kortet 1835 ses, at mindst 5 gårde ikke blev flyttet ud. Den bebyggelsesmæssige tyngde i sydøsthjørnet af byen er tyndet ud, og bebyggelsen forholder sig næsten udelukkende til den gennemkørende vej. En ny vej direkte til Stubberup er etableret, til afløsning af vejen via Sømarke; måske gik den gennem for fugtigt område - på kortet fra 1887 er den stiplede gennem lavningen.

Stierne ud af byen, særligt de to i syd og sydøst mod Klintholm, er bevaret, også i dag.

Et af husene, foran præstegården, er væk og den forplads, der også i dag er til præstegård, rytterskole og kirke, er etableret, og tager imod vejen - og sognebørnene - fra Stubberup.

1887-93

På kortene fra 1887-93 og det første del af det 20. århundrede er nye lag lagt til byen: nord for alderdomshjem/fattiggård med 6 værelser (eksisterende) og skole (forskole fra 1850-1937), vest for vandværk og jordemoderhus. Omkring jordemoder sker den senere udbygning af byen.

Midt i byen, ved kirken ligger Magleby rytterskole, 1725-1937, og foran kirken, ud til Klintevej, realskolen 1885-1962 (tidligere Domus Artis). Magleby Centralskole, 1937-91, blev lagt udenfor byen, på vejen til Busemarke.

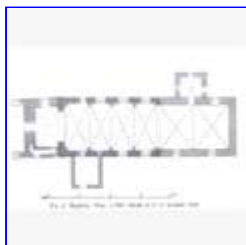
Den tidligere realskole ved siden af kirken og ved siden af den nedlagte skolegård. På den tidligere skolegård ligger et udhus og der står store træer, der angiver en retning vinkelret på hovedvejen. På kortet fra 1940 antydes en sti midt ned gennem denne del af skolegården, men den tydelig retning synes ikke at føre videre.

1940-erne.

Den usædvanlig lange munkestenskirke, som består af et skib fra 1200-1250, overhælvvet i 1400-tallet, et kor, opført i skibets bredde omkring 1550, hvor det oprindelige smallere kor blev nedrevet, sakristi og våbenhus, der begge er senmiddelalderlige, og et tårn i vest

Tårnet er opført kort efter den oprindelige kirke og er lidt bredere end skibet. Det har oprindeligt været et tvillingtårn med små pyramidetage, således som det kendes fra flere østdanske og skånske kirker (Fjenneslev, Tveje Merløse, Stege, Vä). Det kun 70 cm brede mellemrum er senere blevet lukket med en skalmur og dækket af et fælles valmtag - de oprindelige glugger øverst er uændrede, og også nogle af tårnets stokværkshvælv er bevarede. Ifølge et folkesagn skulle tvillingtårnene være opført af to velhavende, ugifte søstre, hvoraf den ene har givet navn til den store bakke sydøst for kirken, Gunildsbjerg.

Af interiøret er det mest bemærkelsesværdige højalteret, et fint renæssancearbejde fra 1598, formentlig udført af den kendte Næstved-snedker Abel Schrøder den Ældre og skænket af den daværende lensmand på Møn (1596-1618), Breide Rantzau og hans hustru Karen Giøe. De boede en tid på den nu forsvundne (nedrevet 1696) Elmelundegård og var ejere af Magleby Kirke, hvor de også blev begravet. Storstykket er seksdelt og flankeret af ioniske søjler ned inskriptionen "Fadervor" og indstiftelsesordene til Nadveren. I topstykket, der er tredelt, ses Christian den IV's rigsvåben og hans valgsprog "Regna Firmat Pietas".

Den 10-kantede døbefont af kalksten er et gotlandsk importarbejde fra ungotisk tid. Foroven prydes kummen af et fortløbende perlestavsrelief, i hjørnerne afbrudt af småhoveder eller småspir, og i bueslagene nedenunder er fremstillet masker, dyr, kentaur og lignende. Dåbsfadet af messing fra omkring 1550-75 er sydtysk og gengiver Mariæ Bebudelse. Prædikestolen og stoleværket fra 1859 er udført "i en ligefrem antik stil". Krucifikset på skibets nordvæg er skænket af S. B. Scavenius i 1954; Kristusfiguren er et formentlig rhinsk arbejde fra 1400-tallet, mens korset i eg blev fornyet i 1991. Kirkeskibet er fra 1944 og hedder "Elna af Kalvehave". Kirken har 2 klokker, en lille fra ca. 1300, og en større fra 1632, støbt af Felix Fuchs (som i Borre).

Kirkegården er indhegnet af kampestensdiger; omkring nordøsthjørnet står et stykke til dels senmiddelalderlig

kridtkvadermur, hvori der i begyndelsen af 1800-tallet er bygget en port, og som på østsiden slutter sig til en præstegårdslænge.

Den fredede præstegård blev opført i 1849, efter at den gamle var brændt i 1848. I den gamle, smukke have på ca. 2½ tdr. land står mange store og gamle træer. Sydøst for præstegårdshaven går endnu den gamle kirkesti til Klintholm Gods (kirken var med salget af det mønske krongods 1777 blevet afhændet til Klintholm, hvorfra den overgik til selveje 1910). Endnu en kirkesti er der spor af i landskabet, nemlig den gamle mellem kirken og Mandemarke by.

Præstegården blev fredet i 1953.

Arkitektonisk iagttagelse/skitsering, samt vurdering

Input: målforhold - rumlige relationer - åbninger - stigninger - grænser - retninger - bygningselementer - belægninger Samspil mellem topografi og byrum - fixpunkter - homogene forløb - rumligt artikulerede brud og forskelle - reminiscenser af historiske strukturer og bygninger - sammenstød mellem historiske lag - anbefalinger

Forpladsen foran præstegården danner et markant midtpunkt i byen: Et bredt ophold i bebyggelsen giver udsyn til den værdigt tilbagetrukne præstegård. Pladsdannelsen udgør en fortsættelse af stikvejen på den anden side af Klintevejen - en vej, der tidligere gik nordpå til Stubberup - og præstegårdens længer favner denne bevægelse med slutpunkt i det fine stuehus.

Ved, eller snarere på, forpladsen ligger et mindre hus, måske graverboligen. Husets holdes fast i byrummet af en gedigen hæk, der i kraft af sin størrelse bliver et rumskabende element, der flytter pladsrummets østside (venstre-) ud i flugt med hækken. Den anden side af pladsrummet defineres af en bindingsværksbygning og rytterskolens gavl, begge huse med belægningen næsten helt ind til huset, samt den hvide kirkegårdsportal, som præsenterer kirken, der ligger i baggrunden som en høj, beskyttende ryg over byrummet - fornemme elementer til dannelsen af en plads. Der opstår således to meget forskellige sider, og en vis ubalance, i pladsrummet.

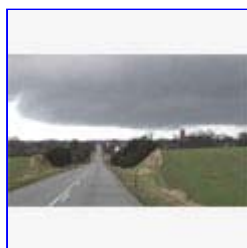
Pladsens udformning forekommer noget tilfældig, med den "fine side" i vest overfor den mere pragmatiske i øst med parkering, affaldsbeholder, o.s.v. Stedet rummer potentialet til at blive et smukt pladsrum i landsbyens midte; blot der tages en mere bevidst stillingtagen til belægning og dens møde med husene, beplantning - et træ savnes - og evt. facadebehandling af husene omkring.

Tårnet ligger i kirkens fjerneste ende set fra pladsen og er rettet mod vest. Her går også den stiforbindelse på kirkegården, der har mest fornemme karakter. Egentlig er det

den primære adgangsvej til kirken - den sker fra portalen - men en sti anlagt op til familien Scavenius' gravsted. Retningen afsluttes af et ydmygt hus, fra den nedlagte skolegård, og her opstår en, givet ikke helt tilsigtet, dialog mellem gravsted og bygning.

Kirken ligger højt og tårnet står højt over byen, set fra de omliggende veje. Kommer man sydfra, får man pludseligt fuldt udsyn til kirken henover et grønt areal, straks efter plejehjemmet, ligesom i hovedgaden, hvor et grønt areal sammen med Domus Artis' meget åbne have (tilsammen den tidligere skolegård) giver sig til kirken - når blikket undervejs har forceret den tidligere skoles sidefløj og udhuse, der står opad kirkegårdsmuren.

Bagsiden af Domus Artis læner sig op ad kirkegårdsmuren. Set fra kirkegården er disse udhuse ikke mindre skæmmende.

Kirkegårdsmuren samler denne indre, kirkerelaterede del af i landsbyen på bedste vis, og præstegården knyttes helt tæt til ved at være sammenbygget med muren.

I det hele taget er kirkeområdets bygninger og mur i meget nær kontakt med hinanden og giver et næsten samlet bygningsanlæg med meget varierede rumlige oplevelser: snæver smøge mellem kirkegårdsmur og rytterskole i kontrast til den åbne forplads, og snæver passage mellem apsis og kirkegårdslade i kontrast til den åbne kirkegård.

Bagom præstegården er stien mod Klintholm stadig bevaret. Endnu en sti kobles på længere mod øst. Stien går uden om kirkegårdens materialplads, flot fulgt på vej af en hæk og fortsætter forbi præstegårdshaven med kig til præstegårdens haveside og videre ud i markerne.

Stien til Klintholm med Gunildsbjerg til højre i billedet.

[Til sidetop](#)

[Udskriv denne side](#)

Til oversigt